

Harold Wilson eta Gales eta Eskozia

Urriko hauteskundeen ondoren, H. Wilsonek hiru bozetako gehiengoa bakarrik du Parlamentuan. Posible da, beraz, Labour Partyk inoiz besteren laguntzarik ere behar izatea. Hauk honela, Gales eta Eskoziako alderdi abertzaleak hasi dira beren eskeak Wilsoni zuzentzen.

Galesko hiru diputatu abertzaleek eta Eskoziako hamaiketik (eta bertako beste 23rak ere bat datozela) eskualde autonomo horietarako Parlamentua eskatzen dute. Eske hau 1976.aren hastapenerako bete beharrekoa izanen litzateke, diputatu eta abertzale horien ustez.

Bien bitartean, kamioilariak grebara jo izan dute Eskozian. Gauzak gaitzotuz joan dira; eta hirigizonak gero eta gehiago gogoratzen ditu, «Scottish National Party» (alderdi abertzale) delakoak Londresen zuzendutako erasoak. Wilsonen nahiago du, greba kontua sindikatuen eskuetan uztea; eta, oro har, ba liteke, Wilsonentzat jokabiderik egokiena horixe izatea. Baina Gobernuak arazoan parterik ez hartze hori ere, alderdi albartzalearentzat arrazoin ederra da, Gobernuari egiten dijon zabarkeri salakuntza sostengatzeko.

Eskozia eta Galesen zuzperraldia*

Keltiar herri bi dira Eskozia eta Gales, Britainia Handiko Erresuma Batuan. Lehen, bereburu ziren. Gaur, germaniar jatorrizko herri baten menpean bizi dira: ingeles herriaren hegemonipean, halegia.*

Baina, aspaldion, abertzale alderdiek indarra hartzen dihardute. Aurten bertan, bozketa bi egin dira; eta hain denbora laburrean, bai Galesen eta bai Eskozian, aurrerakada polita egin dute hango abertzale alderdiek. Londresko Ganbara Beherean, Gales abertzaleak diputatu bi zituen lehen, orain hiru; Eskoziak lehen bost, orain hamaika. Eskozian batez ere, Harold Wilson Labour Party alderdiaren buruzagia izan da abertzaleen etsairik okerreana. Ba dago han eta hemen horretaz zer pentsa.

Berri hau beste nonbaiten ere irakurriak dituzkeue.* Guk, geure aldetik, herri bi hauen beste xehetasun labur batzuk emango ditugu.

Bertakoek Cymru deitzen dute beren hizkuntzan, guk Gales bezala ezagutzen dugun Herria. Hamaseigarren mendean elkartu zen Ingalaterrarekin, edo elkar erazi zuten. Bi milioi ta erdi bizilagun ditu, eta 20.809 km². Ehuneko 26a mintzatzen da herriko hizkuntzan. Beraz, batez beste, ba du antzik Euskal Herriarekin. Oraintsu arte 12 konderri edo herrialde zituen; baina hamahirugarrena hartzea ere lortu du, Monmouth izenekoa, orain arte ingeles herrialdeetat jotzen zena.

Alba da Eskoziaren keltiar izena. Sei milioi bizilagun inguru ditu, eta 78.718 km². Hango gaita eta gizon gonadakatik ezagutzen da sinpleki bazterretan. Han mintzatzen den keltiar hizkuntzaren egoera ez da batere atsegina. Eskoziak dituen 33 konderrietarik lautan bakarrik egiten da, iparraldean. Han ere atzeraka doa hizkuntza, hegoaldeko gorantz. 1951. urteko kontaketa, 95.447 lagun ziren, herriko hizkuntzan mintzatzen zirenak.

Herri bi hauetan, politik erakundeek ez dute nortasun berdina. Eskoziak bere udal eta eskualde eraketa berezia du; lege batzuk ere bai. Herriko hizkuntza erabiltzen den konderrietan eskola programaketa bat dute. Elizak ere ba du bere eraketa berezia.

Galesen, oster, Elizak, bai Anglikanoak eta bai Katolikoak, Ingalaterrakoarekin bat egiten du. Ez dugu ulertzen, Eliza Katolikoak, Erreinuarekin loturarik ukan gabe, nola egiten duen batasun hori, anglikanoek bezala. Galesek ingelese du udal eta konderri eraketa, eta alde honetatik Eskoziak baino askatasun gutiago du. Kultur aldetik, ordea, nortasun gehiago du, bai Unibertsitatean eta bai lizeo eta eskoletan ere; baina ez hango abertzaleek gurako luketen beste, batez ere ingelesaren bultzada geldierazteko, eta gaurko komunikabideek eta irakaskuntzak eskatzen dutenaren arabera bizitzeko.

Frantziako katalanak ere mugitzen ari dira

Frantziako Perpignan hirian Banque Catalane de Développement eraiki berri dute. Banku hau frantsesa da legez, eta Banco Catalán de Desarrollo diruetxetik hartzen du dirutzarik nagusia. Azkeneko hau, hamar urte dela eraikia da, eta Madrilen, Barcelonan, Bilbon, Alicanten, Tarragonan, Lleidan eta Gironan jarria. Ikus dezakegunez, Madril eta Bilbo kenduz, Kataluniako herrietan zabaldua da.

Banque Catalane de Développement delako hori, ordea, Kataluniaren ipar alderdiaz, Rossellon deritzan eskualdeaz, atduratuko da. Hango industrializatzeko nahiari erantzun nahi dio banku honek. Frantziako alderdi horretara joan nahi duten espainiar enpresak laguntzen ditu, diru eskaintzak eta merkatu azterketak eginez, eta teknikazko eta legezko arazoetan zerbitzatuz.

Jaime Castells katalan ekonomilaria da bankuaren buru. Egin dioten elkar hizketa batetan garbi esan du, katalan industri gizonak ausartak direla eta Merkatu Komunaren aldekoak. Eta, gainera, Roselló delako eskualde hori ez zaiela arrotz. Datuzen hamabi hilabete hauetan, 15-20 bat lantegi berri eraikitzaera doaz, oihal-burdin eta kimikintzakoak.

Textuinguru zabalago batetan jarri beharra dago berrikuntza hau. Rossellonek (Rosselló katalanez) bere katalan nortasunaren kontzientzia birpiztu du. Betiere frantses jakobinismoa jasanez, hegoaldeko katalanengandik urrundirik egon da, Espainiako Gerla eta Munduko Gerla ondoan. Eta ondoko horretan folklorea eta jakintsu eta poeta banaka batzuen lanak izan ezik, katalan nortasunezko deus guti agertzen zen. Baina orain alde guztietatik hasi da goraka eskualde hau: hizkuntzaren aldetik, patois delakoarekiko ttipitasun konplexua galduz, kultur hizkuntza egin nahiz; politikaren aldetik, ezker talde zenbait herri nortasunaz jabetu delarik; industriaren aldetik, bi alderdien elkar osapen bat egin guraz. Eta, horretarako guztirako, erakundeak eta egiturak sortzera jo dute. Aipatu bakarrik eginen ditut hemen GREC (Grup Rossellonès d'Estudis Catalans) eta Prada hiriko «Universitat Catalana d'Estiu».

Rabat hirian, PAE onhartua izan da

Rabateko biltzarrea amaitu da. Yasser Arafat buruzagiak gidatzen duen PAE edo Palestinaren Askapenerako* Erakundeari,* nazioarteko nortasun politikoa aitortu diote arabiar Estatuak biltzarre horretan. Bost puntutan eman du erabaki hori batzarreak:

1. Sorterrira itzultzeko eskubidea aitortzen zaio behin eta berriz palestinar herriari, eta autoerabakibide* batetarako eskubidea ere bai.
2. Bereburu² izanen den aginte nazional bat eratzeko eskubidea onhartzen zaio palestinar herriari. PAE delakoa palestinar nazionalitatearen ordezkari jatortzat onhartzen da. Arabiar Estatuak erakunde horri eskaini beharko diote Palestinarako laguntza, berorren aginpidea sendotuz.
3. Nazio barnean eta nazioartean ere bere egitekoa bete dezan, PAEri laguntza osoa eskaintzen diote arabiar Estatuak.
4. Jordania, Syria, Egypto eta PAEri dei aparteko bat egiten zaie, elkarren artean ahalik ongien bete dezaten biltzarre honetan deliberatua.
5. Arabiar Estatu guztiak dira palestinar batasunaren arduradun. Horregatik, ez dira beronen barneko eztabaidetan sartuko.

Ikus daitekeenez, hartu diren deliberamenduok biziki garrantzizkoak dira. Palestinar herriari (edo beronen ordezkari jatortzat ematen den PAEri) nazioarteko nortasun politikoa aitortu egin zaio, eta estatutasunerako bideak eskaintzen zaizkio. Ez, noski, Jordaniako Hussein erregearen gogo on garbiarekin. Nigar egiten omen zuen hark Rabateko biltzarrean. Baina gizon baten nigarrek ez dute mingostasun handirik, herri baten etorkizun itoaren ondoan

Palestinarren behinbehineko herrixka bat Jordanian

Husseinek, ingurumariak* bortxaturik, federakidetasun bat eskaintzen zuen, palestinar arazoa konpontzeko. Jordania bi eskualdetan* zatikatuko zukeen, Koroa bakarraren babespean. Palestinar fedayyin-ek onhartu egin zuten proposamena, baina baldintza bat ezarri: edozein Estatutan bizi diren palestinar herbestetu guztiek ere botoa emateko eskubidea ukanen* zuketela. PAEk nahi duena argi dago. Palestinar guztientzat egoki eta premiazkoa den Estatu nazional, laiko eta ireki bat nahi du. Hori da luzarorako helburua.

Israelek ez du horrelakorik ontzat ematen. Bere mugen eta Iraque mugen artean ez du onhartzen Jordaniatz beste Estaturik. Baina, orain Rabaten PAEren tesia onhartu denez gero, Israelen solaskide* bakarra palestinar herria izanen da, eta beronen ordezkaria den PAE. Israeli gogortu egiten zaio, bada, bake bidea.

PAE ez dago bakarrik. Ba du herri bat atzetik. Palestinar herriak 3.457.000 lagun ditu, Palestinan bertan eta inguruko Estatuetan sakabanaturik:

Haraindiko Jordanian	800.000
Honaindiko Jordanian	700.000
Israelen	500.000
Gazan	400.000
Libanon	255.000
Syrian	180.000
Golko Persikoan eta Arabian	100.000
Iraque	22.000

Horietaz gain, beste milioi erdi inguru bizi da Amerika, Afrika eta Australian. Beraz, lau milioitik gora dituen palestinar herri sakabanatuak oraintxe aurkitu du bere buruzagi ofiziala. Yasser Arafaten garaipenik handiena izan da Rabateko biltzura.* Palestinar erresistentziak urrats* handi bat eman du erabaki hauetan; eta ba dirudi, Palestinaren arazoari jite* berri bat emanen diola biltzarre horren deliberamenduak. Israellek esana zedukan, eta esan hori ostera* ere berritu du: ez duela PAE delakoa solaskidetzat onhartzen.

1967.eko gerlanean berritutako PAE aurrera doa. Hamar erakunde gerlari ditu barnean. Hamar erakundeok guztiok ematen dute ontzat PAEren gidaritza, bakoitzak bere egitura* eta ideologia gorderik ere. PAEren erakundekideak hauk* dira:

1. **Al Fatah.** Yasser Arafat da honen buruzagi. Hamabost mila fedayyin biltzen ditu, Al Assifa taldean elkartuak. Politik indar bezala, 33 aulki ditu Palestinar Kontseilu Nazionalan. Talde moderatuenak.
2. **Palestinaren Askapenerako Herritar Frontea (PAHF.)** Habaxe da honen buruzagi. Palestinar Kontseilu Nazionalan 12 aulki ditu. Ideologiaz marxista-leninista da, eta PAEren barnean ezker muturrean dago.
3. **Al Saika** da, Alfatahen ondoren, talderik sendoena, bai jendez eta bai medioz. Damaskoko Gobernuak laguntzen du, eta Husseinen kontrariorik gogorrena da.
4. **Palestinaren Askapenerako Herritar Fronte Demokratikoa.** Hawatmeh da buru. Marxista-leninista da. Ez du bakezko konponketarik onhartzen.
5. **Palestinaren Askapenerako Ekintza Taldea (PAET).** Ideologiaz Al Fatahen hegala bat da.
6. **Palestinako Arabiar Erakundea.** Habaxeren PAHFetik sortutako taldeño bat da.
7. **Arabiar Askapenerako Frontea.** Iraqueko baastiarrek lagundua. Kayali da honen gidaria.
8. **Herritar Askapenerako Indarra.** PAEren erakunde hartamua da hau.
9. **Herritar Burrukaren Frontea.** Habaxeren gerizpean sortua.

Ikus daitekeenez, Palestinako herriaren ordezkari jatorra den edo jatortzat ematen den PAE erakundea, ez la erabateko* batasuna. Helburu nagusi baterako (aberriaren askatasunerako) antolatu den elkarte handi bat da; eta helburu nagusi horretan dago ia bakarrik batasuna. Gainerako ideologi eta ekintza arazoetan, palestinarrok ez datoz bat. Azkenean, horrela gertatu da PAE, nazioarterako eta askapenerako tresna jatorra. Rabatek izango du ondorenik, batez ere orain, UNOK berak ere PAE hori batzarkidetzat hartu duenean: horretarako, 105 boz* alde izan ditu, 20 zuri eta 4 kontra (Israel, USA, Bolivia eta Dominikar Errepublika).

dezakegu, **daikegu**

dezan, **daian**

dezaten, **daien**

dio, **deutso**

diote, **deutsoe**

zaie, **jake**

zaio, **jako**

zaizkio, **jakoz**

zedukan (zeukan), **eukan**

zuketan, **eukeen**

Idazleak:

Joseba ERREKONDO

Jose Luis LIZUNDIA

Joan Mari TORREALDAI